1853. N°. 144.

LEYDSCHE COURANT.

De Courant wordt Maandag, Woensdag en Vrijdag uitgegeven. Die van Maandag komt uit Zaturdag Avond.

VRIJDAG, 2 DECEMBER.

De Prijs der Courant is f 13 in het jaar; de afzonderlijke nummers worden tegen 10 Centen afgegeven.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

LEYDEN, 1 December.

De afloop der vierde verkooping van landen in den Haarlemmermeer-polder, eergisteren te Lisse gehouden, is geweest als volgt:

Sectie	N°.	Prijs	Kooper
Sectie N. N.	N°. 16.	f 9,100	
	» 17.	- 10,900	de Heer A. van der Mast.
	» 18.	- 11,100	
	» 19.	- 10,500	» » J. C. van Brakel.
	» 20.	- 11,100	» » W. Hogoort.
	» 21.	- 10,700	» » H. Duyn.
	» 22.	- 9,200	
	» 23.	- 9,900	» » J. C. van Brakel.
	» 24.	- 9,600	
	» 25.	- 8,200	» » H. Duyn.
	» 26.	- 7,900	
	» 27.	- 7,800	» » P. van Geer.
	» 28–30.	- 22,100	» » J. A. Beyerinck, c. s.
Sectie O. O.	» 1.	- 8,900	» » H. Duyn.
	» 2.	- 8,600	
	» 3.	- 4,100	» » P. van Geer.
	» 4.	- 4,500	
	» 5.	- 5,100	
	» 6.	- 4,900	» » L. Rietdijk.
	» 7.	- 4,900	
	» 8.	- 4,000	
	» 9.	- 5,500	» » P. van Geer.
	» 10.	- 4,000	» » G. G. Snellen.
Sectie Q. Q.	» 16.	- 9,000	» » L. H. Ellerman.
	» 17.	- 9,400	
	» 18–19.	....	Opgehouden.
	» 20.	- 9,000	» » H. Duyn.
	» 21–27.	....	Opgehouden.
	» 28–30.	- 28,100	» » J. van der Breggen, c. s.

Te zamen . . . . . f 244,900, voor 583.65 bunders. Komt uit op f 420.— per bunder. Het getal bunders der in Sectie Q. Q. opgehoudene nommers bedraagt 196.96 bunders.

— Eergisteren is een aanvang gemaakt met de pleidooijen in de zaak van de stad Leyden tegen den Staat, over het Haarlemmermeer. De zaak wordt behandeld bij de *Eerste* Kamer der Arr.-Regtbank, bij welke, behalve de drie gewone Regters Jhr. Mr. S. Dedel, President, en Mrs. Gulcher en Heemskerk, Regters, nog een vierde Mr. A. de Vries, zitting heeft en behalve den Officier van Justitie Mr. Boot ook nog de Subst.-Officier Mr. Byleveld, ten einde, bij onverhoopte eventualiteiten, niet andermaal gepleit behoeft te worden (zie art. 26 van het reglement). De Advokaten in de zaak zijn Mrs. Brugmans en Lipman, (voor de eischeres) en Mrs. Faber van Riemsdijk en Donker Curtius uit 's Hage (voor den gedaagde). De teregtzitting wordt door vele Advokaten en onderscheidene belangstellenden bijgewoond. Mr. Brugmans, die den termijn van eisch pleit, heeft het woord.

Pleiter toont het belangrijke aan der zaak, eenig in hare soort, omdat men een deel van het meer, waarover men toch het *vischregt* van Leyden niet heeft kunnen betwisten, dat men van de zijde van den Staat heeft genoemd een ontilbaar eigendom, een onroerend goed enz., heeft verkaveld, beringd en aan den meestbiedende verkocht. Hier heeft men onteigend zonder voorafgaande schadeloosstelling, in strijd met de Grondwet. Het vischregt is *facto* weggenomen, hetgeen is onregtvaardig en willekeurig, iets dat uit de geheele houding en uit het aanbod van transactie van den Staat nader wordt bevestigd.

Op 21 Junij 1851 is gedagvaard door Leyden. Reeds vroeger had echter de stad, alsook de Heer Luzac, ernstig gewaarschuwd. De Staat bood toen, in 1843, een klein sommetje, welk aanbod door den Stedelijken Raad van Leyden is geweigerd. De redenen daarvan bleven den Staat niet onbekend. In 1845 hebben de Heeren Mrs. Reesema, Lipman en Brugmans een advies, dat gedrukt is en der Regering *in extenso* gegeven werd, uitgebragt. De Lands-Advokaat, die het stuk in handen kreeg, gaf 27 *maanden* daarna (hoe verbazend lang voor dien ervaren regtsgeleerde) rapport, eindigende met den raad tot schikking. Intusschen was op 19 Sept. 1844 door Leyden, bij insinuatie, tegen verkorting van regt, geprotesteerd, hetgeen evenzeer op 11 Sept. 1847 is herhaald. Toen drooggemaakt was, vroeg Leyden registratie van eigen jagt van hetzelfde, dat de Regering wilde verpachten. Dit stond de Regering toe, maar met de bijvoeging *behoudens een ieders regt.* Leyden deed echter meer; die stad zette de palen en de Regering deed niets om dit te beletten. Eindelijk besloot de stad het deel van het meer dat haar toekwam te verkoopen. Dit mogt echter niet geschieden zonder toestemming van Gedep. Staten en den Koning. De Oud-Minister Thorbecke gaf reeds bij voorraad te kennen, dat hij de zaak aan den Koning niet zou voorleggen. Ten slotte moest de stad Leyden dus wel dagvaarden en als eischeres optreden. Zij is eindelijk dáár gekomen, waar geen Minister haar de voordragt kan ontzeggen.

Alles is aangewend om Leyden te dwingen als eischeres op te treden, daar men den regel kende *Actori incumbit probatio.*

Pleiter gaat thans over tot adstructie der zaak. De eischeres beroept zich op twee titels. Een brief van 21 April 1433, door Hertog Philips van Bourgondië aan Leyden verleend, is de eerste titel. Een stuk van 31 Dec 1583, waarbij de stad Leyden het *dominium plenum* heeft gekregen van het vroeger in erfpacht bezetene is de tweede acte. Beide stukken heeft Leyden in originali. Zij zijn echter ook te vinden in het groot charterboek van v. Mieris IV 1017 (het eerste) en in handvesten van Leyden, pag. 705, 706 (het tweede).

Drie punten zal spr. nu onderzoeken:

I. Wat is bij brief van 1433 in erfpacht gegeven?

II. Wat is bij koopacte van 1583 in vollen eigendom overgedragen?

III. Wat is het resultaat uit een en ander tot staving der ingestelde vordering?

Pleiter vangt aan met het eerste punt, dat zich in *drie* onderdeelen splitst. Hij zal dus *a* de acte toetsen aan hare eigene woorden, *b* de acte toetsen aan de bewoordingen in andere verwante acten, *c* de uitvoering, die de acte gekregen heeft, nagaan.

Ad a. Het woord visscherij staat hier niet op zich zelf. Woorden er op volgende toonen in het meervoud de materiale zaak aan. Verder lezen wij, *omtrent onze steden gelegen. Liggen* zou bij een bedrijf niet te pas komen. Het duidt dus hier eene zaak, eene uitgestrektheid aan. De uitdrukking *al zoo groot en al zoo klein* staaft het nader, dat hier is een vischregt of vischbedrijf, maar dat er is gegeven een *vischwater.* Verder verdient opmerking, dat »het vroon" wordt gegeven in *regten* (dat is zuiveren) *erfpacht.* Dit kan (zie *de Groot, inleiding* II 40, § 2, N°. 6) niet dan met onroerend goed plaats hebben. Men vergelijke met een en ander pag. 27 van het advies des Lands Advocaats, waarin die regtsgeleerde beweert, dat, volgens de Groot, onlichamelijke regten ook onroerend goed kunnen zijn. Dit doet echter niets ter *zake* en Voet leert, dat dit bij erfpacht het geval niet is. Zie Voet ad tit. Pand. Si agere vectig. VI. 3e titel N°. 7, waaruit blijkt dat vischwater *wel*, vischregt *niet* voor erfpacht vatbaar is.

Ad b. Uit de acte blijkt, dat *onze lieve moeder van Holland* aan Alkemade hetzelfde vroeger in pacht had gegeven. Wat was dit? Dit is hier van gewigt. Men vindt dit bij van Mieris VI 198 (acte van 24 Maart 1396). Daaruit kan men zien, en wel o. a. uit de uitdrukkingen, *met al zulke nutschap*, uit het gezegde: *de visscherij te bevisschen, te verpachten* en *zijnen vrijen wil daarmede te doen*, dat hier niet van een eenvoudig bedrijf sprake is. Zie ook eene andere acte van 3 Dec. 1392 bij van Mieris voor Frank Poes. De Lands-Advokaat wist in zijn advies daartegen niet veel te zeggen. Hij trachtte zich te helpen met Grafelijke rekeningen en registers waaraan veel ontbreekt, dat toch in de archieven niet gemist wordt. Waartoe dit weggelaten? Het is vrij vreemd. Tegen deze acte doen die stukken niets af, zij kunnen er niets tegen af doen en zij zijn daarenboven meer ten voordeele van Leyden dan ten haren nadeele. Immers zij zijn bloote rekeningen. Na 1445 vinden wij altijd, dat het is ontvangen van »het vroen," dus van de zaak, eindelijk vindt men later *promiscue* »*ontvangen van het vroen en ontvangen van de visscherij.*" De rekeningen komen voor onder *landkuren en renten*, onder [illegible]. — Behalve de *vroegere* acte, wordt het stuk in quaestie ook door *latere* acten gecorroboreerd. Daarvan wordt de ontwikkeling gevonden in het mede door pleiter uitgebragt advies, waarnaar hij zich refereert. Pleiter keert tot den titel

terug en wijst op van Mieris Groot Charterboek IV 1064 en op de acte van 20 Maart 1434—1435. Ook daaruit kan men zien, dat alles betrekking heeft op eene *zaak*. Als verder de lieve moeder van Holland het vroen in donairie had, dan was dat vroen een zaak. Het baat bij den Lands-Advokaat niet, dat hij de uitdrukking »het vroen" dubbelzinnig wil maken. Wijders zie men de stukken van 30 Maart 1483 en 1484 en van 29 Julij 1488.

Ad c. De uitvoering heeft steeds eenige kracht van interpretatie. Daarop mag dus wel gelet worden. De stad Leyden heeft van 1440—1596 de vroonwateren verhuurd. Men beschouwe ook een vonnis van het Hof van Holland dd. 18 Febr. 1530, en 1531 en eene sententie van den Hoogen Raad van Mechelen dd. 13 Nov. 1535, waarbij Leyden de zaak wint als erfpachtster. Vergelijk Rademaker *Nederd. en Cleefsche Oudheden* II 256.

II. Als nu het *tweede* punt behandelende, toont pleiter aan, het later ontstaan geldgebrek, waaraan de verkoopbrief van 21 Dec. 1583 (bij van Mieris *Handvesten*, pag. 705) zijnen oorsprong ontleent. Uit dien brief blijkt, dat Leyden het volle eigendom heeft gekregen. Dit wil de Landsadvocaat niet toegeven. Van daar, dat hij ook op dezen verkoopbrief capteert en zegt alleen »het *canon* is afgekocht en niets meer." Doch al geeft pleiter toe, dat hier niets is verkocht dan het *canon* en het *laudemium*, hij ziet in deze captie van den regtsgeleerde, die voor het land advies uitbragt, niets dan eene juridische ketterij. Immers blijkt niet daaruit juist, dat het *dominium utile* met het dominium *directum* is vereenigd?

Spr. neemt nu nog eens op de stukken door de wederpartij geproduceerd. Door eene loutere toevalligheid hebben de Advocaten voor Leyden ontdekt (gelijk reeds gezegd is) de terughouding door den staat van onderscheidene stukken. Daaronder is hoogst belangrijk eene extra-ordinaire rekening van 1583, door den Landsadvocaat evenmin op pag. 7 van zijn advies vermeld. Men lette op het slot van dit stuk. Verder bedenke men dat, indien slechts de bloote *canon* verkocht is, men de ongerijmdheid zoude moeten aannemen, dat voor 75 Wilh. schilden (het bedrag van den *canon*) 2800 ℒ van 40 § zoude zijn gegeven. [Beide geldspeciën zijn gelijk aan den gewonen gulden]. — De overlegging van de extra-ordin. rekening van 1583is door den staat geweigerd. Dit bewijst, dat dit stuk tegen den staat militeert. Het blijft nu de vraag, of de Regter de exhibitie van dit stuk niet zou kunnen bevelen.

Gelijk bij het punt I, komt ook bij dit punt de uitvoering in aanmerking. De vraag is, hoe is deze acte begrepen gedurende twee en een halve eeuw? Alle latere daden toonen aan, dat Leyden is de eigenares van de Vroonwateren met al de successivelijk gevolgde accressen. Hier tegenover staat ook nog, dat gedurende al dien tijd geen daad ter contrarie door den staat is gedaan. Pleiter zal nu nog onderzoeken:

a. de daden van Leyden in het openbaar uitgegaan met *medeweten* van den Staat.

b. de daden door Leyden gedaan met *medewerking* van den Staat.

Omtrent *a* verwijst pleiter vooral naar het mede door hem uitgebragt advies. Daaruit volgt, dat Leyden den eigendom heeft aanvaard, heeft afgebakend, en zich de droogmaking der wateren heeft voorbehouden, bij het sluiten der pachten. Verder verdient ook melding, hetgeen op pag. 33 van het advies staat. Daar kan men lezen, hoe Leyden's eigendom bij zekere gelegenheid niet werd gecontesteerd. Wat door den Landsadvt. wordt aangevoerd als in 1642 te zijn geschied, beteekent tegen dit alles niets, omdat niet de staat, maar de stad Haarlem Leyden's bloot vischregt sustineerde en dat het van elders blijkt, dat Haarlem en Leyden steeds over een deel twistten, hetgeen desniettemin Haarlem niet heeft weerhouden veel van hetgeen Leyden toebehoorde te erkennen. — Ten slotte, als de Staat nog eigendom heeft behouden, dan moeten de domeinen — zij het ook slechts *pro memoria* — dit aantoonen. De Landsadvt. wijst er op, dat in 1792 en 1793 geld is geadsigneerd om het water te beteugelen. Maar dit ligt geenzeer buiten de zaak, als de voorkoming van aanwas van water buiten het goed in geschil, tot den eigendom van het quaestieuse water niets afdoet.

Maar nu omtrent *b*. Een deel der vroonwateren is reeds in 1620 verkocht. In Dec. van datzelfde jaar werd aan den Heer van Warmond erfpacht door Leyden afgestaan. Toen wilde Warmond droogmaken. Deze verbergde zijn voornemen niet. Wat heeft nu de Staat gedaan? Heeft hij gezegd »gij hebt gekocht van iemand, die geen eigenaar is?" Geenszins. — Men zie van Mieris pag. 769 en het octrooi aan van Warmond in het Groot Plac. boek III 734.

Op 23 Oct. 1621 is verder verzocht de Lisse en Stommeer droog te maken. De Staten gaven dat octrooi, zie van Mieris pag. 281. Uit een en ander volgt het *aveu* van den eigendom door den Staat ten duidelijkste.

De Rijks-Advokaat voelt het gewigt dier octrooijen, en roept dan ook uit: »het is onzeker, of de Lisse en het Stommeer onder den brief van 1433 is begrepen." Nadat pleiter deze beschouwing had onderzocht, vestigt hij de aandacht, dat de Staten bij al die octrooijen nimmer recognitie voor den grond namen, en dat de productie van partij nog nader den eigendom aantoont. Uit het Gr. Placaatboek II, 1729 vindt men al verder, dat daar waar alleen vischregt was, op geheel andere voorwaarden geoctroijeerd is. Het gebeurde met den Leedepoel bevestigt het aangevoerde nog nader; de Staat homologeerde als verkregen *a justo domino*. Ook na de omwenteling van 1795 bleef het regt van de stad erkend. Bij de jagtwet van Lodewijk werd aan Leyden toegestaan registratie van de visscherij, welke zij niet zoude hebben kunnen krijgen, volgens de wet van 29 April 1807, dan als eigenares. Leyden heeft de *contribution foncière* betaald. Het kadaster, dat (let wel) van rijkswege is opgemaakt en dat *het meer* opneemt onder Zuidholland, wijst aan, dat tusschen vischregt en *zaak* onderscheid wordt gemaakt, terwijl beiden staan op naam van Leyden. Is dit niet een alles beheerschend *aveu* van den Staat.

III. Thans nog eenige weinige woorden over het *derde* punt. De Lands-Advocaat erkent op pag. 17 van zijn advies, dat hij, dien het water toebehoort, den bodem heeft. Dit is zeer waar en neemt pleiter aan. Hij voegt er bij, in de tweede plaats, dat de Staat niet betwist, dat Leyden gevischt heeft in de limite, tot welke nu de eigendom wordt gesustineerd. Nu is alleen nog maar te bewijzen, dat de eigendom zich even ver heeft uitgestrekt als het toegegeven vischregt. Ten deze komt in aanmerking het advies pag. 7, en Pothier *traité du droit de la propriété I.* Chap. 2, art. 2, num. 156.

De Landsadvocaat geeft alles toe, maar redeneert uit de souvereiniteits-regten van den Graaf. Deze, die *juris publici* zijn, moeten echter niet verward worden met de regten uit het domein, welke zijn *juris privati*. De quaestie van *accres* gaat toch der grafelijkheid niets aan. Men dwaalt dus met de bewering, dat het oorspronkelijk verkregene veel kleiner is geweest, dan het afgebrokene en aangeslibte publiek eigendom is, enz.

Na dat pleiter, hetgeen hier *in substantie*, en slechts wat eenige *hoofdpunten* betreft, medegedeeld is, had voorgedragen (welke boeijende voordragt 3½ ure aanhield) eindigde hij met aan te toonen dat partijen niet gelijk staan *in judicio*, daar Leyden is in het bezit van titels enz., terwijl de Staat alleen de scherpzinnigheid van zijnen Advocaat voor zich heeft.

Op Dingsdag den 6^{den} December zal de termijn van antwoord worden voorgedragen. (*Amst. Cour.*)

— De *Utr. Cour.* meldt, dat de Luit. ter Zee 1ste kl. Vos, op nonactiviteit, te Vlissingen woonachtig, is benoemd tot Leeraar aan de Koninkl. Milit. Akademie te Breda, en zijne betrekking met 1 Jan. zal aanvaarden; de Luits. ter Zee de Man en Pels Rycke, Leeraars aan die Akademie, zullen hunne leerstoelen verlaten.

— Uit Vlaardingen wordt van 27 Nov. gemeld, dat de laatste schepen der haringvloot met 19 en 18 lasten behouden zijn binnengekomen, zoodat men zich aldaar met de gelukkige te huis komst van alle schepen mag verheugen. Men is er ijverig bezig met het gereed maken van de schepen voor de winter- of beugvaart, welke dit jaar door 22 schepen zal uitgeoefend worden.

— Te Utrecht is overleden de Luitenant-Generaal F. Knotzer, lid van het Hoog-Militair Geregtshof.

— De Gemeenteraad te Warffum in Groningen, heeft bepaald, om aan de kinderen van behoeftigen, die ter school komen, dezen winter tweemaal per dag boterhammen te geven.

— Omtrent den hoogbejaarden Prediker van wien we in ons vorig nommer berigt gaven, wordt nog uit Engeland het volgende gemeld: Gisteren (27 Nov.) werd de godsdienstoefening in eene der schamele gemeenten van de zoogenaamde Dissenters, geleid door een voorganger van bijna 107 jaren, G. Fletscher genaamd. Zijn verjaardag is 2 Febr. 1854 als wanneer hij zijn 107de jaar zal bereikt hebben. Hij predikte gisteren 3 maal met eene stem zwaarder dan van een gewoon man. Zijn haar is niet grijs, zijne gestalte regt en zijne lengte even onder 6 voeten.

's GRAVENHAGE, 1 December.

Z. M. de Koning heeft op voordragt van den Minister van Kolonien besloten tot de instelling eener Staats-Commissie, ten einde te onderzoeken welke maatregelen, met het oog op den tegenwoordigen toestand der slavenbevolking in de kolonien en bezittingen van het Rijk in andere werelddeelen, door de Regering kunnen en behooren te worden genomen; met opdragt aan die Staats-Commissie om van hare bevinding verslag te doen, onder bijvoeging van de voorstellen, waartoe dat onderzoek mogt aanleiding geven, en daarbij benoemd tot Voorzitter den Heer J. C. Baud, Oud-Minister van Kolonien, lid van de Tweede Kamer; tot leden, de Heeren J. C. Rijk, Oud-Minister van Marine, oud Gouvern.-Gen. der W. I. bezittingen, lid van de Tweede Kamer; M^{r}. Groen van Prinsterer, Staatsraad in buitengewone dienst, lid van de Tweede Kamer; M^{r}. J. Heemskerk Bzn., lid van de Tweede Kamer; R. F. Baron van Raders, Oud-Gouvern. van Suriname; R. H. Esser, Oud-Gouvern. van Curaçao en onderhoorigheden; M^{r}. P. Fiers Smeding, Oud-President van het Geregtshof van Suriname; M^{r}. A. Brugmans, Advocaat te Amsterdam en G. C. Bosch Reitz, Koopman te Amsterdam.

— Bij besluit van den 28sten November, heeft Z. M. benoemd tot 2^{den} Luit. bij het 5de regement den Sergeant W. H. M. C. Baron Sweerts de Landas, van het 4de regement van het wapen.

— HH. KK. HH. Prins en Prinses Frederik, zijn met hunne dochter Prinses Maria uit Duitschland alhier teruggekeerd. H. M. de Koningin heeft dadelijk na de aankomst van prins en prinses Frederik in de residentie, aan HH. KK. HH. een bezoek gebragt en gisteren heeft H. M. de Koningin-moeder, insgelijks een bezoek bij hen afgelegd.

— Men verneemt, dat het ontwerp van wet nopens het armbestuur onlangs bij den Raad van State is behandeld en dat het eerstdaags aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden.

— De Minister van Oorlog bepaald hebbende, dat tot verdediging van de vesting Maastricht 160 vuurmonden genoegzaam zijn, zoo zullen de stukken welke boven dat getal voorhanden zijn, naar Delft worden vervoerd.

— In de zitting van den gemeenteraad alhier van eergisteren, is met algemeene stemmen, met uitzondering alleen van die van den heer Varkevisser, na discussie *aangenomen* het voorstel van den heer de Pinto, ondersteund door de heeren van der Duyn en Gebel, strekkende dat de raad zich bij adres wende tot Z. M. den Koning en de beide Kamers der Staten-Generaal, ten einde te verkrijgen opheffing van de bepalingen, die eene vrije uitoefening der visscherij in den weg staan; en is aan de heeren voorstellers opgedragen het ontwerpen van een zoodanig adres, dat in de volgende vergadering zal worden behandeld.

Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Zitting van Dingsdag 29 November.

In deze zitting zijn weder verscheidene adressen ingekomen, ter aanprijzing van het voorstel van den Heer Thorbecke c. s. ter afschaffing van den accijns op het geslagt, en tevens ter opheffing van de belasting op het tonnengeld.

Daarop zijn de beraadslagingen geopend over de begrooting voor *de Binnenl. Zaken*, uitmakende het 5de hoofdstuk der staatsbegrooting.

De Heer v. Lynden heeft het eerst het woord daarover gevoerd, en aangemerkt, dat de ondervinding heeft geleerd, dat er groote bezwaren zijn voortgesproten uit de reeds tot stand gebragte organieke wetten; — bezwaren, waarvan de opheffing, naar zijn inzien, allernoodzakelijkst moet worden geacht. De spreker heeft daarbij gewezen op het gebeurde in Nijmegen, ter zake van het kiezerschap voor den Gemeenteraad, en de dringende noodzakelijkheid betoogd, om aan deze en dergelijke misbruiken paal en perk te stellen; — de Gemeente-wet, die in sommige opzigten onuitvoerbaar is, te verbeteren, en van het ijzeren keurslijf, waarin de besturen geknepen zijn, te ontdoen.

Ook de jagtwet is hem voorgekomen groote gebreken op te leveren. Hij heeft gemeend, het een zoowel als het ander, aan de zorg der Regering te mogen aanbevelen.

Vervolgens hebben de Heeren ten Cate, van Goltstein en Schimmelpenninck nog het woord gevoerd.

Nadat de algemeene beschouwingen daarover waren afgeloopen, zijn de onderartikelen 1 tot 49 van art. 1. achtereenvolgens aangenomen.

Daarna heeft de Minister van Binnenlandsche Zaken, omtrent het beheer van zijn departement gezegd: dat hij dat departement geheel onbevangen en zonder eenige vooringenomenheid heeft aanvaard, met het stellige voornemen om voort te gaan op het pad, voor zoo ver dit hem scheen goed te zijn, doch met gelijk voornemen om ook die wijzigingen in de administratie te brengen, welke hem in het belang des lands noodig en nuttig mogten voorkomen. Hij heeft zich tevens voorgesteld, de stoffelijke belangen der natie door ondersteuning van groote werken van algemeen nut, en te gelijk de zedelijke ontwikkeling, voor zoo ver die van de regering afhangt, door gepaste maatregelen zoo veel mogelijk te bevorderen. En zoo komt hij tot de opmerkingen van onderscheiden sprekers, die hebben aangedrongen op de herziening der organieke wetten. Hij verwijst te dien aanzien naar de zinsnede in de memorie van beantwoording, waarbij te kennen wordt gegeven, dat de tijd der werking van die wetten nog te kort is, om ze nu reeds aan eene herzieniug te onderwerpen, doch dat wanneer de ondervinding leert, dat eenige wijzigingen noodzakelijk zijn, de vereischte voordragten daartoe zullen worden aangeboden. Dit komt ook geheel overeen met hetgeen de Min. van Justitie zeide omtrent de verkiezelijkheid van partiële veranderingen. Dààr, waar het een geheel beginsel eener wet betreft, meent hij dat de tijd nog niet daar is, om daarover reeds nu uitspraak te doen, maar wel, zoo als hij zeide, aanvulling of verbetering, waar de ondervinding de noodzakelijkheid daarvan aantoont. Hij kan niet toegeven dat de gedragslijn in strijd zou wezen met de verklaring van 26 April, ten bewijze waarvan hij de woorden van dat stuk aanhaalt. Zijn voornemen was geenszins om de handelingen van een vorig bestuur te veroordeelen of ze te onderwerpen aan eene kritiek, want hij gelooft zelfs, dat het hem weinig passen zou de gebreken aan te wijzen van wetten, welke hij geroepen is als Minister, toe te passen.

Zitting van Woensdag 30 November.

In deze zitting zijn de beraadslagingen over Hoofdstuk V der Staatsbegrooting voor 1854 (*Dep. van Binnenl. Zaken*) voortgezet en de onderartikelen 49 tot 70 aangenomen.

Zitting van Donderdag 1 December.

In deze zitting zijn weder ingekomen eenige adressen nopens het bekende voorstel der negen leden.

De Kamer is overgegaan tot de verkiezing van drie Candidaten voor de Rekenkamer.

De uitslag is als volgt: Eerste Candidaat. — Eerste stemming, de Heer P. J. Bachiene 24 stemmen; de overigen 31 stemmen verdeeld. — Tweede stemming, de Heer Bachiene 25; de overigen 39 stemmen verdeeld. — Derde stemming, de Heeren P. J. Bachiene 30, Pfister 18, W. F. Baron van Reede van Oudtshoorn 12 en Hoog 4 stemmen. — Vierde stemming, de Heeren Bachiene 34 en Pfister 30 stemmen.

Derhalve is de Heer P. J. Bachiene, Oud Lid van de Tweede Kamer, gekozen tot eersten Candidaat.

Tweede Candidaat, bij de 4de stemming, de Heer Pfister met 34 stemmen; de Heer v. Eyk had er 32.

Tweede Candidaat. — Eerste stemming, de Heeren van Eyk 11, Pfister 9, enz. — Tweede stemming, de Heeren van Eyk 13, Pfister 12, enz. — Derde stemming, de Heeren Pfister 26, van Eyk 17, enz. — Vierde stemming, de Heer Pfister 34 en de Heer van Eyk 32 stemmen.

Zoodat de Heer J. J. Pfister, Directeur der registratie en domeinen van Zuidholland, te 's Gravenhage, is benoemd tot tweeden Candidaat.

Derde Candidaat. — Eerste stemming, de Heeren van Eyk 17, van Reede 9, enz. — Tweede stemming, de Heeren van Eyk 21, van Reede 12, enz. — Derde stemming, de Heeren van Eyk 27, van Reede 17, enz. — Vierde stemming, de Heer van Eyk 34 en de Heer van Reede 29 stemmen.

Zoodat de Heer H. M. van Eyk, Koopman en Assuradeur te Amsterdam enz. benoemd is tot derden Candidaat.

De lijst van Candidaten zal den Koning worden aangeboden.

Daarna zijn de beraadslagingen over hoofdst. V (*Binnenl. Zaken*) voortgezet. Art. 71—81 worden achtereenvolgens aangenomen.

De beraadslagingen worden geopend over de 7de afdeeling, *onderwijs.*

De Heer Groen van Prinsterer is aan het woord.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

NAPELS.

Men heeft tusschen Acerno en Scavati, aan de oevers van den Sarno, ter diepte van 3 à 4 voet onder de aarde de overblijfselen van eene oude stad opgegraven, die met uitzondering van de arcaden, geene overeenkomst hebben met die van Herculanum en Pompeji. Een nog tamelijk goed bewaard huis bevat 10 groote kamers, in eene van welken het geraamte van een man, eene vrouw en een vogel en bronzen landbouw-gereedschap gevonden zijn. Ook te Pompeji zijn bij de jongste opgravingen verscheidene geraamten van menschen en een van eenen hond gevonden. Aan de vingers van een dier geraamten vond men twee gouden ringen met cameën voorzien. De geraamten zijn in het Museum Bousoen te Napels gebragt.

OOST-INDIE.

BATAVIA, 8 October.

De Gouverneur-Generaal heeft, uithoofde van het overvloedige aanbod van wissels en de daardoor te weeg gebragte belemmeringen in den handel, wegens den toenemenden uitvoer naar Australie, die thans bijna geheel door wissels moet worden betaald, den uitvoer van goud en zilver vrijgesteld en bepaald dat tot den 31sten December 1855, in geheel Nederlandsch Indië, de uitvoer van gouden en zilveren munt, mitsgaders ongemunt goud en zilver, Japansche kobangs en stofgoud daaronder begrepen, zal mogen plaats hebben zonder betaling van uitgaande regten.

— Berigten van Amboina ontvangen melden, dat Dr. S. A. Buddingh, Predikant te Batavia, door een val van het paard zijn been boven de knie had gebroken en zijn toestand veel te wenschen overliet.

— Aan den O. I. Ambtenaar Mr. J. A. A. Leemans, met verlof in Nederland, is verleend eene verlenging van verlof voor den tijd van zes maanden, buiten bezwaar van den lande.

— Den 25sten ll. heeft het stoomschip Batavia, Luit. ter Zee 1ste klasse J. J. van der Moore, de reede van Batavia verlaten, zich begevende over Muntok en Riouw naar Singapore tot het overbrengen en afhalen der landmaalpaketten. Deze keer zijn verzonden: per overlandmaal via Marseille 2725, via Triest 1827 en via Southampton 154 stuks, en naar Singapore, Banka, Palembang, Riouw en Billiton 908 stuks, alzoo te zamen 5614 stuks.

— De verkoop van 30,891 pikols Gouvernements Sumatra-koffij, te Padang, van den 26sten September ll., heeft opgebragt eene som van ƒ684,000 [illegible], zijnde gemiddeld ƒ22 [illegible] per pikol.

— De inkomende en uitgaande regten op Java en Madura, over de acht eerste maanden van dit jaar bedragen ƒ3,594,484.109, zijnde minder dan in 1852 ƒ497,159.78½.

— Aan een onlangs bij de Regering ingekomen rapport van den Gouverneur der Moluksche eilanden, betrekkelijk eene inspectie reize naar Banda, worden de volgende bijzonderheden ontleend: Op Groot Banda hadden de notenmuscaatboomen door de aardbeving slechts onbeduidend geleden. — Sedert de laatste inspectie waren, met betrekking tot de zuiverheid der gronden en boomen, vele verbeteringen tot stand gekomen.

— Men berigt van Soerabaya, dat zich aldaar het vreemde verschijnsel voordoet, dat Javanen plotseling dood ter neder vallen. Zulks heeft onder anderen op den 17den Sept. plaats gehad, met twee vrouwen, terwijl op den 19den Sept. dat onheil mede een Javaan op Simpang is overkomen. Die noodlottige verschijnselen worden voornamelijk toegeschreven aan de ondragelijke, geest en ligchaam afmattende en onderdrukkende hitte, die thans te Soerabaya heerscht.

STADS BERIGTEN.

Burgerlijke Stand.

Van den 24 tot en met den 30 November 1853.

BEVALLEN: M. van Strater, geb. Hoogeboom, Z. — C. Tegelaar, geb. Dekker, Z. — J. W. van der Heyden, Z. — A. Bolten, geb. Verhagen, D. — A. G. Rousel, geb. Sleyser, Z. — A. C. Le Roy, geb. Roy, D. — J. Favier, geb. de Mey, Z. — J. C. Maryt, geb. Ingenegen, D. — M. M. J. Wijnbeek, geb. Midderhof, Z. — C. Rosdorf, geb. van Gils, Z. — C. Swaanenburg, geb. Pont, D. — J. M. C. Kooreman, geb. van Iterson, D. levenl. — W. Zandvoort, geb. van Mijgaard, Z. — M. C. van der Velden, geb. Halderiet, D. — J. C. Brugman, geb. Hellings, Z. — M. Koet, geb. Veilbrief, Z. — J. W. Cornelisse, geb. van Egmond, Z. — H. M. Boucher, geb. Caarelsen, D. — A. Dee, geb. Buitenom, D. levenl. — A. J. Hendriks, geb. van Pijpen, Z. — B. Omvlee, geb. van Velsen, Z. — M. de Bruin, geb. Balkenende, D. — H. S. Kleinhans, geb. Verappe, Z. — L. Wessel, D. — E. van Rossum du Chattel, geb. van der Meyden, Z. — E. S. van Olden, geb. Bogaarde, D. — C. de Nie, geb. Verkerk, D. — C. H. Paats, geb. Schild, D. — C. P. Spek, geb. de Vos, D. — A. Muys, geb. Raaphorst, Z. levenl. — C. Tefij, geb. Verlind, D. — G. Blansjaar, geb. Niehot, Z. — B. C. Ramakers, geb. Speet, Z. — M. E. Bousie, geb. Wijting, D.

GEHUWD: F. W. de Koning, Jm. en S. T. M. Delvallé, Jd. — P. P. Jansen, Jm. en J. Planje, Jd.

OVERLEDEN: E. Kershof, D., 6 m. — J. Kuiper, 34 j. — E. Mieremet, D., 5 j. — J. E. H. Oortwijn, D., 5 w. — P. Schouten, geb. Osnabrug, 67 j. — A. W. van der Linden, Z., 12 m. — J. J. Miog, Z., 3 m. — L. C. Brands, D., 3 m. — E. Eigeman, geb. Pel, 32 j. — L. C. Piepers, geb. Krantz, 53 j. — C. J. F. Egter, 24 j. — A. Bedier, 51 j. — W. J. Loos, Z., 6 w. — H. de Wekker, D., 2 j. en 6 m. — J. C. Koreman, Z., 5 m.

KERKNIEUWS.

UTRECHT, 29 November. Heden werd uit het vroeger medegedeelde twaalftal, het navolgende zestal van Predikanten gemaakt: DD. van Oosterzee, Theol. Doct. te Rotterdam; Beets, Theol. Doct. te Heemstede; Scholten Santvoort, Theol. Doct. te Arnhem; Gildemeester, te Elburg; Verhoeff, te Sluis, en Molenaar, te Scheveningen; de laatste bij herstemming tegen Vinke, te Leeuwarden.

ADVERTENTIËN.

LEYDEN, 28 November 1853. Bevallen van eene DOCHTER, Mevrouw E. S. VAN OLDEN — BOGAARDT.

Heden overleed in den ouderdom van drie en vijftig jaren, Mevrouw LOUISE CORNELIA KRANTZ, Weduwe den Edel Groot Achtbaren Heer Mr. PIETER ELIZA PIEPERS.

LEYDEN, 27 November 1853.

Op heden is alhier overleden de Heer CORNELIS JACOBUS FREDERIK EGTER, *Candidaat in de Regten*, aan de gevolgen eener zenuwzinkingziekte, in den jeugdigen leeftijd van 24 jaren, veel geliefde oudste Zoon van

Mr. A. J. F. EGTER,

LEYDEN, 29 November 1853. E. C. M. EGTER, geb. DE CLERCQ.

LEYDEN, 30 November 1853. Heden morgen ontsliep na eene kortstondige ziekte, op den leeftijd van bijna 5 maanden, ons geliefd jongste Zoontje.

F. C. J. VAN GOENS,

A. M. VAN GOENS, CHARBON.

Op den 30sten November 1853 is te LEYDEN tot groote droefheid van hare Zuster en verdere Betrekkingen overleden Vrouwe GEERTRUIDA HILLEGONDA VAN KETWICH, Weduwe van den Wel-Edelen Gestrengen Heer Mr. J. VERSCHUUR.

SCHEIDING VAN TAFEL EN BED.

Bij Vonnis der Arrondissements-Regtbank te *Leyden*, van den zesden September 1800 drie en vijftig, is ten verzoeke van CATHARINA COLLET, *Winkelierster*, te *Leyden*, uitgesproken de **Scheiding van Tafel en Bed** tusschen haar en haren man JAN HENDRIK ROMAN, mede te *Leyden* woonachtig.

Geschiedende hiervan aankondiging ter voldoening aan Art. 828 van het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering.

De Procureur voor de Verzoekster geoccupeerd hebbende,

Zen deze is kosteloos geprocedeerd. A. A. DILLIÉ.

SCHEIDING VAN TAFEL EN BED.

Blijkens Vonnis der Arrondissements-Regtbank te *Leyden*, van date den Negenentwintigsten November 1800 drie en vijftig, is tusschen den Heer MAURITS SCHAALJE, *Ontvanger der Directe Belastingen* te *Soeterwoude*, wonende te *Leyderdorp*, en zijne Echtgenoote HENDRIKA VAN LANGEVELD, op beider verzoek, uitgesproken **Scheiding van Tafel en Bed.**

De Procureur voor de Verzoekers geoccupeerd hebbende,

P. K. DOEFF.

De Naamlooze Vennootschap der Bierbrouwerij ***de Posthoorn*** en Azijnmakerij ***de twee Sleutels***, brengen ter kennisse hunner geachte Begunstigers, dat ook zij om de hooge prijzen van Gerst en Hoppe, verpligt zijn de prijzen der **BIEREN** *tijdelijk* te verhoogen, zoodat deze van heden af aldus genoteerd worden:

	Lambiek	op *f* 21.— de Ton	of *f* 5.32½	per Vierde.
	Faro	» - 18.— »	» » - 4.57½	» »
Zoogenaamd	*f* 10 Oud Luiksch en Loender	» - 17.— »	» » - 4.32½	» »
	- 8 Idem idem idem en Gerste	» - 13.50 »	» » - 3.45	» »
	- 8 Versch Princesse en Loender	» - 13.— »	» » - 3.32½	» »
	- 6 Gerste	» - 11.50 »	» » - 2,95	» »
	- 6 Versch Princesse en Loender	» - 11.— »	» » - 2.82½	» »
	- 4 Princesse en Gerste	» - 8.40 »	» » - 2.15	» »
	- 3 Versch	» - 6.50 »	» » - 1.70	» »

De Naamlooze Vennootschap voornoemd,

LEYDEN, 1 December 1853, C. LEEMBRUGGEN, *Presid.-Comm.*

M. JAPIKSE, *Secretaris.*

AANBESTEDING.

DIAKENEN DER NEDERDUITSCHE HERVORMDE GEMEENTE alhier, zijn voornemens **voor de warme Spijsuitdeeling aan hunne Armen** beginnende Januarij 1854, **aan te besteden:**

De levering van Rijst, Vleesch, Zout, Roggebloemmeel, Steenkolen en Turf.

De Voorwaarden en Monsters liggen ter inzage Donderdag 1 December, Vrijdag 2 Dec. en Zaturdag 3 Dec. eerstk. van des morgens 10 ure, tot des namiddags ten 2 ure op het *Huiszittenhuis.*

De Inschrijvingsbilletten moeten op zegel en behoorlijk gesloten, aldaar bezorgd zijn, uiterlijk Maandag 5 Dec. e. k., des voormiddags ten 12 ure.

Diakenen voornoemd,

LEYDEN, November 1853. P. J. ZUURDEEG Izn., *Praeses.*

H. ZAALBERG, *Scriba.*

HOUTVERKOOPING

op de Hofstede ***Keenenburg***, onder *Lisse*, op Donderdag den 22sten December 1853, des voormiddags ten 10 ure, van eene aanzienlijke partij extra zwaar Esschen, Elzen, Eiken en Berken **Hakhout**, staande op Struik, benevens eenige koopen **Gehakt Hout**. Alles gemakkelijk vervoerbaar zoo te Water als te Land. (*Te betalen* 25 *Julij* 1854).

De Boekverkooper J. W. VAN LEEUWEN, zal heden avond ten zes ure verkoopen de **Regtsgeleerde** en **Dichtkundige Werken**, benevens **Schilderijen**, Fraaije **Vioolvan** LECHLEITNER, **Buste**, **Pistolen** enz.

Ik vind mij verpligt u te berigten, dat mijn 14-jarig dochtertje van de 4 dozen **Revalenta**, die ik bij u gekocht heb, geheel hersteld is, niettegenstaande de Doctoren VAN EPE, GILDEHUIS en GRONAU verklaarden, dat het kind eene zenuw-ongesteldheid had en denkelijk nooit zou genezen. Wij hadden alle hoop opgegeven en zijn dubbel dankbaar voor de goede uitkomst.

LOSSER, 22 November 1853. G. ROTERINK.

De Heer ROTERINK is een gegoede Landbouwer in den Achterhoek; zijne dochter leed sedert 2 jaren aan eene verzwakking en teerde toeziende weg. Hij wenscht dat dit heilzame middel algemeen bekend worde en schreef daarom bovenstaande missive aan den Dépôthouder in Enschedé.

DU BARRY'S Revalenta bevat meer voedende bestanddeelen dan eenig ander voedsel en toch verteert het spoedig en wekt den eetlust op; het maakt eene grage maag bij gezonden en zieken en geneest spoedig alle kwalen, die uit eene slechte spijsverteering en kwade sappen voortkomen. Hardlijvigheid, onregelmatigheid in de verrigtingen, verstoppingen, zuur, kramp, buikpijn, stuipen, maagwater, diarrhoeen, zenuwziekte, galachtigheid, aandoening van lever en nieren, windzucht, opgezetheid, hartkloppingen, zenuwachtige hoofdpijn, doofheid, suizen in het hoofd en in de ooren, ijlhoofdigheid, pijn tusschen de schouderbladen en in bijna alle deelen van het ligchaam, slepende ontsteking en verzwering in de maag, huiduitslag, scheurbuik, koorts, klierziekte, onzuiverheid, bloedarmoede, tering (wanneer zij niet hopeloos is), waterzucht, rhumatiek, jicht, influenza, griep, misselijkheid en braking gedurende de zwangerschap, na het eten of op zee, neerslagtigheid, miltzucht, algemeene verzwakking, verlamming, hoest, aamborstigheid, benaauwdheid op de borst, slijmziekte, ongedurigheid, slapeloosheid, blozen zonder aanleiding, beving, afkeer van de zamenleving, ongeschiktheid tot studie, zinsverbijsteringen, verlies van het geheugen, duizeling, ophooping van bloed naar het hoofd, uitputting, mismoedigheid, ongegronde vrees, besluiteloosheid, wanhoop, zucht tot zelfmoord, enz.

DU BARRY'S Revalenta wordt in onderstaande Dépôts verkocht.

1 ℔	2 ℔	5 ℔	12 ℔
2 Guld.	3½ Guld.	8 Guld.	16 Guld.

Dubbel geconcentreerde zijn in de grootere Canisters ook voorhanden.

Eene Holl. Gebruiksaanwijzing is bij iedere doos.

Op aanraden van eenige Heeren Doctoren zijn wij zoo vrij, de faculteit opmerkzaam te maken, dat dit Meel er krachtig toe bijdragen kan in behandeling zijnde Patiënten te genezen.

Amsterdam, Verkoophuis.	Gouda, B. Peetersen.
Bodegraven, J. R. C. E. Schlatman.	's Hage, Sack en C°.
Delft, J. T. Wagner.	Leyden, A. Dirks.
Dordrecht, J. Veth Jr.	Oudshoorn, G. v. d. Boom.
Gouda, A. Goedraad.	Rotterdam, J. A. Klinger en C°.
» A. B. van Frankenhuizen.	Schiedam, Mej. A. B. Roepius.

BEURSPRIJS VAN SCHULDBRIEVEN.

WOENSDAG, 30 November.

		Laagst. Koers.	Hoogst. Koers.	Gebleven.
NEDERLAND, Werkelijke Schuld	à 2½ pCt.	61$\frac{1}{4}$	61$\frac{3}{16}$	61$\frac{1}{4}$
Dito Certificaten	» 3 »	73$\frac{1}{4}$	73$\frac{5}{16}$	73$\frac{5}{16}$
Dito dito	» 4 »	91$\frac{3}{4}$	92$\frac{1}{8}$	92$\frac{1}{8}$
Amortisatie Syndicaat	» 3½ »	—	—	—
Handelmaatschappij	» 4½ »	126$\frac{1}{4}$	126	—
O. I. Leening	» 4 »	—	—	—
Dito Holl. Spoorweg	»	—	—	—
Aandeelen Rijn-Spoorweg	» 4½ »	—	—	—
Haarlemmermeer	» 4½ »	99$\frac{7}{8}$	—	—
FRANKRIJK, Certif.	» 3 »	—	—	—
Dito dito	» 5 »	—	—	—
RUSLAND, Obl. HOPE 1798 en 1816	» 5 »	103$\frac{7}{8}$	104	104
Dito dito 1828 en 1829	» 5 »	102$\frac{1}{4}$	—	—
Cert. bij dito 1831 en 1833	» 5 »	—	—	—
Dito 1840	» 4 »	89$\frac{1}{8}$	—	—
Dito bij STIEGLITZ & C°.	» 4 »	—	—	—
Dito dito Nieuwe	» 4 »	—	—	—
Inschrijving in Assign.	» 6 »	—	—	—
Certificaten van dito	» 6 »	—	—	—
POLEN, Aandeelen 1835	fl. 500 »	158$\frac{1}{4}$	—	—
Dito Obligatiën	» 4 »	—	—	—
SPANJE, Obligatien	à 1 pCt.	21$\frac{7}{16}$	21$\frac{1}{2}$	21$\frac{7}{16}$
Dito Obligatiën	» 3 »	45$\frac{1}{4}$	—	—
Dito Binnenl. à 6 m.	» 3 »	40$\frac{11}{16}$	40$\frac{3}{4}$	40$\frac{3}{4}$
Bewijzen Coupons		5$\frac{5}{8}$	5$\frac{1}{4}$	—
OOSTENRIJK, W. B. bij Goll.	» 5 »	—	—	—
Dito	» 4 »	—	—	—
Dito Metall.	» 5 »	75$\frac{1}{2}$	75$\frac{11}{16}$	—
Dito Nieuwe	» 5 »	90	91$\frac{1}{4}$	—
Dito 1847	» 2½ »	38$\frac{15}{16}$	39$\frac{1}{16}$	—
BELGIE, Bank	» 2½ »	—	—	—
Dito bij ROTHSCHILD	» 2½ »	—	—	—
BRAZILIE, 1824, 100 £	5 »	94$\frac{3}{4}$	—	—
PORTUGAL, te Londen	» 3 »	36$\frac{1}{4}$	36$\frac{1}{4}$	36$\frac{7}{16}$
Dito dito	» 4 »	—	—	—
VENEZUELA	» 3½ »	—	—	—
MEXICO	» 3 »	22$\frac{13}{16}$	23	—
AMERIKA, Bankactiën		4$\frac{1}{16}$	—	—

Te Leyden ter Boekdrukkerij van J. G. LA LAU.